

*****

Dutka Ákos

Karácsonyi beszélgetés az Úr Jézus Krisztussal 1923-ban

Ha e beteg, bolond világra
Uram, még egyszer megszületnél,
Bár milliónyi templomod van,
Kezdhethéd megint Betlehemnél.
Szalmajászolnál rangosabb hely
Uram, tenéked ma sem jutna:
Soha messzebb a Te országod,
„Miatyánkod” bár mindenki tudja.

Ha így jönnél Názáretből
Sápadtan, fázva, december este,
Az ügyefogyott szenvedőkhöz
Párizsba, vagy Budapestre,
S leülnél az éhezők közt
S abból, amit valaha mondtál
Mesélnél új vigasztalásul,
Elfognának a tizedik szónál.

Mondjál csak új hegyibeszédet
S amit mondtál a gazdagokról
S ha gyűlnének az elhagyottak
S szólnál az Írás-forgatókról
S ha megpróbálnád Uram még egyszer
Az Embert rávenni a Szeretetre
Internálnának, esküszöm rá,
Ha nem is vernének mindjárt keresztre.

*****

Isten éltesse egészségben, kedves Pista bácsi!

Új sorozatot indítunk a Füzetekben. Magyarörmény tudósokat köszöntünk, s a művészek mellett őket is méltatjuk, rájuk is emlékezünk, s ha van mód reá, meg is szólaltatjuk őket.

Ezúttal a 95 éves *Veress István* professzor az ünnepe. A vele Kolozsváron készült beszélgetést a következő lapszámunkban közöljük, most csak örmény gyökereiről szólunk röviden, és átadjuk olvasóinknak az ajándékot, amelyet Pista bácsi küld mindannyiunknak Karácsonyra Kolozsvárról.

B. Kovács Júlia

Örmény nagyanyám 1843-ban született, talán Gyergyószentmiklóson, de kora gyermekkorban került Szamosújvárra, a Nagy családhoz, s nevében is őrizte e kettősséget : Dajbukát Nagy Rózaként kötött házasságot a kékesi Sallak Istvánnal 1863-ban. 22 év alatt 16-szor szült, 11 gyermeket felnevelt, 4 gyermek mint csecsemő halt meg, 1 halva született. Zoltán nevű fia 1912 április 12-én a Titanic fedélzetén lelte halálát, szeretett volna az újvilágban szerencsét próbálni...

A felnevelt gyerekek hosszú életűek voltak, átlagos életkoruk 87 év.

Nagyanyám éjjel-nappal dolgozott, majdnem haláláig, ami Budapesten érte, 82 éves korában. Családcentrikus, jólelkű, mindenkin segíteni akaró asszony volt. Nagyon szerettük. Az alábbi írással idézem emlékét, fogadják szeretettel.

Karácsonyi mosolygó alma

Amiről az alábbi sorokban írok, 80-85 évvel ezelőtt történt, gyermek illetve serdülő koromban. Akkor Erdélyben falun és a kisvárosi piacokon mindig volt alma újtól-újig, nem kellett az almát Spanyolországból, vagy éppen Új-Zélandból importálni, mint ma.

A sátoros ünnepek közül a karácsonyt szerettem a legjobban. Nemcsak azért, mert ilyenkor az angyal karácsonyfát hozott és ajándékot. Teljes mértékben magamévá tettem, hogy a Karácsony a család, és a szeretet ünnepe. Ilyenkor jönnek a rokonok, nagy a sütés-főzés, éneklés a karácsonyfa alatt.

Jómagam nemcsak ezért vártam az ünnepet, hanem a téli sportok nyújtotta örömeikért is. Abban az időben az iskola szeptember elsején kezdődött, a karácsonyi vakáció december 18-19-én, ez több mint három és fél hónap. A gyerekek, serdülők megunják az iskolát, különösen az olyan, akiben már 10 éves korában jelentkezik a vadászszenvedély, kedveli a behavazott erdőt, mezőt, szeret szánkázni, síelni (saját maga gyártotta sível), vagy csak barangolni, kirándulni vágyik.

A karácsonyi vakációt testvéreimmal együtt azért is vártuk, mert Édesanyám ilyenkor vitt el a szomszéd faluba, Felenyedre, ahol Ő mint a magyar állami elemi iskola tanítónője tanított. Szenteste előtt két nappal a felenyedi iskolásokkal együtt ünnepeltünk. Ott láttam először igazi karácsonyi mosolygó almát, mert a nagy karácsonyfán a piros alma volt a fő dísz. Meglepetésünkre mi is kaptunk ajándékot egy kétkilós papírzacskóban, főleg almát (Pónyik, Batul), mogyorót, egy ökönyi kalácskát és nagyon kevés cukorkát. Itt jegyzem meg, hogy falun abban az időben - különösen az első világháború alatt- nem járt a Mikulás, ha járt almát, diót hozott.

A karácsonyfa beszerzése nem volt olyan körülményes mint most. Édesapám az erdőben vásárolta, az erdésznek kifizette, még válogatni is lehetett. Rendszerint jegenyefenyőt (Abies Alba) vásárolt, arra vágyott, hogy ne legyen sűrű a fa, a szellős karácsonyfát könnyebb díszíteni. Később 15-16 éves koromban én is elkísértem, már csak azért is, mert ilyenkor a (huszas) vadászpuskáját is hozta. Egyszer lőtt is egy császármadarat.

Amikor a karácsonyfát együtt díszítettük, először a fényesre törölt piros almákat aggattuk fel, vigyázva, hogy az alma kicsi legyen, és a melegben ne ráncosodjon meg. Rendszerint piros gyógyi almát használtunk erre a célra. Kicsi is volt, éretlen is, így illata nem volt, ezért a karácsonyfa alá 10-15 darab Jonathán alma került, vagy az erős illatú Londoni pepin, így az alma illat a tűlevelek illatával keveredett, és nagyon kellemes frissítő levegő uralkodott a szobában.

Visszatérve a karácsonyfa beszerzésére, az utóbbi 15-20 évben nem karácsonykor, hanem nyáron augusztus vége felé hoztam a havasról, többnyire a Hargitáról vagy Sikaszóról, ősz fenyvesből 23 fenyő magoncot, elültettem félárnyékba a kertbe, 2-3 év múlva 50-60 cm-es karácsonyfáim voltak, rendszerint az íróasztalra helyeztük. Amikor a gyerekek vagy unokák kicsik voltak, a karácsonyfánk a plafonig ért, ahogy nőttek úgy lett a karácsonyfa mind kisebb és kisebb, ma a félméteres is bőven elég.

Karácsonykor a szülői háznál Nagyenyeden mindig volt vendég, az örmény nagyanyám, aki Kolozsváron lakott, egy jó hónapot (dec. 15.-jan. 15.) töltött nálunk. Nagy segítség volt a háztartásban a sütés-főzésnél, ezen kívül, amíg kicsik voltunk, nagyszerűen tudott foglalkozni velünk, hiszen 11 gyermeket nevelt fel, ismerte a gyerekek lelki világát, még a gondolatunkat is kitalálta. Főleg akkor foglalkozott velünk, amikor estefelé a szüleink elmentek valahova,

látogatóba, bevásárolni, stb. Ilyenkor a karácsonyfa mellé leültetett minket, négy óvodás vagy kisiskolás gyermeket (1914-1924), pirított almahéjból készített teát, a karácsonyfán meggyújtott 2-3 gyertyát, eloltotta a villanyt, és felszolgálta a jóízű, citrommal ízesített teát, közben örménymeséket mondott királyokról, szegény lányokról és legényekről, mi tátott szájjal hallgattuk, ittuk a teát, ettük az örmény édességeket. Ezeken a szertartásos együttléteken mindig volt valami meglepetés, kiment a konyhára, meghagyta, hogy jók legyünk, majd sült gesztenyével jött be, máskor pattogatott kukoricával (kakas) traktált, a legnagyobb száma az almafánk volt, amit egy nagy almafajtából, a Téli Ramburból készített. A sült alma is többször előkerült, a sült almát négybe vágta, kivette a magházát, és egy kevés fahéjjal meghintette. Mi mindig nagyon hálásak voltunk, igyekeztünk teljesíteni minden kívánságát. Amikor meghalt, a fényképét az asztalra tettük és együtt sirattuk.

Ezzel még nincs vége a Karácsonyi almának. Nagyanyánk ünnepnapon - de sokszor hétköznapon is - nagyon jó almástésztaival és más almás készítménnyel tette változatossá étkezésünket. Egyik kedvelt eledelünk volt a nagy konyhaasztalon nyújtott tésztából készített valódi almás rétes, de szerettük az almás pitét, az alma krémet is málna ízzel és tejszínhabbal, szívesen fogyasztottuk az almakompót is, sok lével, amelyet víz helyett ittunk.

Karácsonykor Édesanyám tanítványai mint betlehemesek jelentkeztek, nagy szám volt ez is. Kicsi korunkban csak ámultunk-bámultunk, később együtt énekelünk a betlehemesekkel, nekik egy nagy fonott kosárba raktuk a jussukat: almát, diót, mogyorót, kalácsot.

Szilveszter este nagy karikás ostorral pattogtattak az udvaron, éneklés rigmusmondás után előlről kezdődött az ajándékozás, akkor sem hiányzott az alma.

Azt kívánom az olvasóknak, hogy még sokáig ne csak ünnepnapokon, hanem minden nap fogyasszanak almát, mert az alma élet, erő, egészség.

A gyermekkori emlékek mély benyomást hagynak az emberben, a Karácsonyi alma az évtizedek távlatából is éppúgy mosolyog rám, mint akkor és mint ma.

Veress István

*****

Visszatérünk az Amberboj családra... amint azt ígértük ez évi júniusi számunkban

1. rész

„Darkó László arcvonásain erősen átütött az örmény vonal megjelenése, amit Darkó Zsigmond főjegyző feleségének, Amberboj Katinkának a családba való belépése okozott”- írta a szerző Sas Péter.

Jómagam tudtam már addig is Darkó László örménymagyar voltáról, hiszen Albert Annamária művésznő maga is tordai lévén sokat mesélt nekem a valamikori örménymagyarokról, akik összetartó közösséget alkottak ott Tordán, sőt fényképek sokasága őrzi a Hácskuj Tutsek, Amirás, Darkó család tagjainak vonásait. Az ő segítségével és közvetítésével jutott el hozzám Darkó László özvegyétől az az önéletírás, melyet Darkó Aladár vetett papírra, nemsokkal halála előtt. Kordokumentum ez, nemcsak egyszerű családtörténet, belőle sok mindent megtudhatunk a néhaiak életfeltételeiről, életmódjáról.

És még valami, ugyebár nincsenek véletlenek. Éppen júniusban tudtam meg, hogy Darkó László unokahúga Sepsiszentgyörgyön él, orvos, akárcsak édesapja Darkó Zsigmond volt, és elküldtem számára a Füzeteket.

Íme egy részlet válaszleveléből: „Kedves Júlia néni, nagyon szépen köszönöm, hogy a Laci bátyámról, (nagybátyám) írt szép újságcikket el tetszett küldeni. Már két-három éve, ahogy öregszem mind jobban foglalkoztat a gondolat, hogy többet megtudjak az örmény ősökről, családokról. Lehet, hogy majd tetszik tudni nekem segíteni ebben a dologban.”